

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล

สมมุติฐานการวิจัย

1. เด็กกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการสอนตามวิธีการสอนแบบโครงการ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง มีการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองสอนสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. หลังการทดลองสอน เด็กกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการสอนตามวิธีการสอนแบบโครงการ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล แบ่งการวิจัยเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1. การพัฒนาและการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน แบ่งการดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
  - 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก
  - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง
  - 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการสอนแบบโครงการ
  - 1.4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน

2. สร้างรูปแบบการเรียนการสอน
3. แก้ไขปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน
4. ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน
5. แก้ไขปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนและเอกสารประกอบรูปแบบ

การเรียนการสอน

ตอนที่ 2. การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน
แบ่งการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน เป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
3. ดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการเรียนการสอน

ดำเนินการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน ใน 2 ลักษณะ คือ

1. การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนโดยการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้
2. การประเมินรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
  - 2.1 เลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ
  - 2.2 สร้างเครื่องมือการประเมินรูปแบบ
  - 2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบ
  - 2.4 วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการประเมิน

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญต่างๆดังนี้ คือ ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน สาระของรูปแบบ กระบวนการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน พฤติกรรมบ่งชี้การบรรลุวัตถุประสงค์ และเงื่อนไขสำคัญ

2. ลักษณะสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอน

2.1 เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ร่วมกับระบบการสอนในหลักสูตรหรือแนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลตามปกติ โดยโอกาสที่ครูจะใช้รูปแบบการเรียนการสอนนี้จะเกิดขึ้นภายใต้สภาพการเรียนการสอนตามปกติเมื่อครูสังเกตเห็นว่าเด็กมีความสนใจในเรื่องใด

เป็นพิเศษ และต้องการจะศึกษาเรื่องนั้นต่อไป และครูพิจารณาว่าสามารถจัดกิจกรรมเพื่อศึกษาเรื่องนั้นได้ และมีแหล่งทรัพยากรเพียงพอในการศึกษาเรื่องนั้น

2.2 หลักการสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนมุ่งที่ความสนใจของเด็กเป็นหลักเพื่อให้เด็กมีโอกาสได้ศึกษาเรื่องที่ตนสนใจตามวิธีการของเด็กเอง ดังนั้นรูปแบบการเรียนการสอนนี้จึงไม่มีการวางแผนการสอนอย่างชัดเจนไว้ล่วงหน้า ครูผู้สอนจะคอยสังเกตจนพบความสนใจของเด็ก แล้วจึงจะสามารถร่วมกันวางแผนและกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับเด็กขึ้นและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการความสนใจของเด็ก

2.3 สารสำคัญที่ครูจัดให้เด็ก นอกเหนือจากเนื้อหาสาระตามความสนใจของเด็กที่กำหนดเป็นหัวข้อโครงการแล้ว สารสำคัญคือการฝึกกระบวนการแก้ปัญหาให้กับเด็กตลอดขั้นตอนของการสอนตามรูปแบบ

2.4 รูปแบบการเรียนการสอนนี้เหมาะสำหรับกลุ่มเด็กกลุ่มเล็กๆ โดยตามทฤษฎี จำนวนเด็กที่เหมาะสมมากที่สุดคือจำนวน 7-9 คน เพราะจะเป็นขนาดกลุ่มที่เด็กจะสามารถมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการศึกษาอย่างลุ่มลึกขึ้น แต่อย่างไรก็ดีในทางปฏิบัติอาจจัดกลุ่มเด็กได้ 15-20 คน ทั้งนี้ครูจะต้องสามารถจัดการกับกิจกรรมการเรียนการสอนตามความสนใจของเด็กได้ และลักษณะของโครงการอาจจะไม่สามารถศึกษาอย่างลุ่มลึก ได้ดังเช่นการทำโครงการกับเด็กกลุ่มเล็กๆ

2.5 รูปแบบการเรียนการสอนนี้ต้องการครูที่มีคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ ต้องเป็นผู้ที่ยอมรับเด็กโดยแท้ เชื่อมมั่นว่าเด็กสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตัวเด็กเองโดยครูจะต้องแสดงบทบาทผู้ฟังที่ดีเพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความต้องการความสนใจของเด็ก และจัดกิจกรรมตามความสนใจของเด็กอย่างแท้จริง ต้องไม่แสดงบทบาทของผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก ไม่เป็นผู้กำหนดกิจกรรมให้เด็กทำตามความคิดของครู

2.6 บทบาทที่สำคัญของครูคือเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กใช้ทักษะการคิด และลักษณะการคิดที่หลากหลาย และเป็นผู้แนะนำเด็กให้แก้ปัญหา ตามกระบวนการแก้ปัญหาด้วยวิธีการของเด็กเอง

2.7 เวลาในการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการของเด็กในแต่ละวันของการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้แม้จะมีกำหนดเวลาไว้ประมาณวันละ 50-70 นาทีก็ตาม แต่กำหนดเวลาดังกล่าวเป็นกำหนดเวลาที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก รวมทั้งกำหนดเวลาในการเรียนการสอนตลอดโครงการก็จะขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็กเช่นเดียวกัน

3. เอกสารรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย เอกสารรูปแบบการเรียนการสอนจำนวน 1 เล่ม เอกสารบทบาทและวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูตามรูปแบบการเรียนการสอนจำนวน 1 เล่ม เอกสารตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน จำนวน 2 เล่ม คือ เอกสารตัวอย่างโครงการพญานาค เอกสารตัวอย่างโครงการทำกระดาษ

4. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน เป็นเวลา 12 สัปดาห์ กับเด็กชั้นอนุบาล ปีที่ 3 จำนวน 40 คน ในปีการศึกษา 2539 โรงเรียนอนุบาลวรรณสว่างจิต เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร พบว่า

4.1 เด็กที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองสอนสูงกว่าก่อนการทดลองสอน

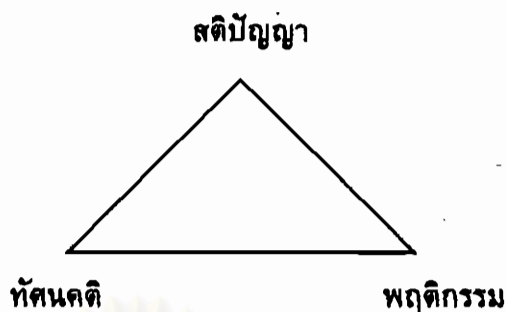
4.2 เมื่อก่อนการทดลองสอน เด็กกลุ่มทดลองและเด็กกลุ่มควบคุมมีการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกันเมื่อสิ้นสุดการทดลองสอน จำนวน 12 สัปดาห์ พบว่า เด็กกลุ่มทดลองที่เรียนตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กกลุ่มควบคุมที่เรียนตามแผนการสอนปกติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. กระบวนการเรียนการสอนของการสอนแบบโครงการที่ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก

รูปแบบการสอนแบบโครงการมีจุดมุ่งหมายเพื่อ เสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองซึ่งเป็นความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อตนเองของเด็ก เป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านจิตพิสัย (Affection) ในขณะที่กระบวนการเรียนการสอนแบบโครงการ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นคิดและกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) การที่รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการสามารถเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของซึ่งเป็นคุณลักษณะด้านจิตพิสัย โดยการจัดกระทำทางด้านพุทธิพิสัย คือ ใช้การคิดและกระบวนการแก้ปัญหาเป็นสาระหลักของรูปแบบ เพราะ การเปลี่ยนแปลงบุคคลในด้านใดด้านหนึ่งจะส่งผลต่อด้านอื่นๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก จะส่งผลต่อทัศนคติ และสติปัญญาของเด็ก หรือการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเด็ก จะส่งผลต่อสติปัญญา และพฤติกรรมของเด็ก ดังที่เครกฮิล (Craigheal, 1994) กล่าวว่า การศึกษามนุษย์ต้องพิจารณาเป็นองค์รวม ทั้งตัวมนุษย์ การจัดกระทำใดๆ ต่อมมนุษย์ในด้านใดด้านหนึ่ง มีผลต่อทุกๆ ด้านของมนุษย์ ดังที่แสดงในแผนภูมิของ มาโฮนีย์ (Mahoney อ้างในCraigheal, 1994).

แผนภูมิที่ 14 แสดงความสัมพันธ์และการมีผลต่อกันของ สติปัญญา (Cognition)
ทัศนคติ(Affection) และพฤติกรรม(Behavior)

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2532) ที่กล่าวว่าเมื่อผู้เรียนแต่ละคนสามารถรู้สึกได้ว่า พวกเขาแต่ละคนมีคุณค่า มีความสำคัญแล้วก็จะทำให้พวกเขามีการตอบสนองในทางบวกต่อทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น ความสามารถ(ระดับสติปัญญา) ความพยายามของตน เนื้อหาวิชาเรียน เพื่อนๆ ครูอาจารย์การร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียน การพูดอภิปราย ในกลุ่มและหน้าชั้นเรียน การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสอดคล้องกับแนวคิดของ คูเปอร์สมิท (Coopersmith, 1967) ที่กล่าวว่า ความสามารถทั่วไป สมรรถภาพและการกระทำ มีความสัมพันธ์กับความประสบความสำเร็จของบุคคลทั้งในโรงเรียนและสังคม ลักษณะต่างๆดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์และช่วยส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยมีสติปัญญามาเกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในวัยเรียน การประสบกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวในเรื่องการเรียนมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง

2.กระบวนการแก้ปัญหากับการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง

กระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการ มีสาระหลักที่สำคัญคือกระบวนการแก้ปัญหา ในเด็กเล็กๆชั้นอนุบาลลักษณะการแก้ปัญหาของเด็กส่วนใหญ่เป็นการคิดแก้ปัญหาแบบขั้นตอนเดียว ในปัญหาที่ยากๆสลับซับซ้อน เมื่อเด็กได้รับการช่วยเหลือแนะนำจากครู โดยการที่ครูแบ่งปัญหานั้นออกเป็นปัญหาย่อยๆ แล้วช่วยเด็กให้คิดต่อและดำเนินการตามกระบวนการแก้ปัญหา เด็กจะสามารถแก้ปัญหานั้นได้ เช่น จากการทดลองสอนในโครงการทำกระดาษ ปัญหาหลักที่เด็กต้องการแก้ไขคือจะทำกระดาษได้อย่างไร ครูจะช่วยแบ่งปัญหาวางออกเป็นปัญหาย่อยๆก่อน โดยครูถามว่า กระดาษมาจากไหน (หรือกระดาษใช้อะไรทำ) ก่อน เมื่อได้คำตอบว่ามาจากไหนตามความคิดของเด็ก ครูช่วยเด็กโดยการถามต่อ เช่น เมื่อเด็กตอบว่ามาจากต้นไม้ ครูถามต่อว่า จากต้นไม้กลายเป็นกระดาษได้อย่างไร เมื่อเด็กใช้ความรู้ที่เขามีอยู่ตอบขั้นตอนการได้มาของกระดาษจากต้นไม้ ครูขอให้เขาวาดขั้นตอนเหล่านั้นลงในกระดาษ เพื่อตรวจสอบความคิดของเขาเอง และจะเป็นสมมุติฐานของเขาในการตรวจสอบว่าสมมุติฐานนี้แก้ปัญหาในเบื้องต้นได้หรือไม่ จากข้อมูลที่ได้จากการทดลองสอนดังที่ยกมานี้ ทำ

ให้เห็นได้ว่าเด็กเล็กๆก็สามารถคิดแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนได้ เมื่อได้รับการช่วยเหลือแนะนำ จากครูในระดับที่พอดี ดังที่ไวโกตสกี(Vygotsky อ้างใน Berk and Winsler, 1995) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ของเด็กจะเกิดขึ้นในZone of Proximal Development หมายถึงสภาวะที่เด็กเผชิญ กับปัญหาที่ท้าทายแต่ไม่สามารถคิดแก้ปัญหาได้โดยลำพัง เมื่อได้รับการช่วยเหลือแนะนำจากผู้ ใหญ่หรือจากการทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีประสบการณ์มากกว่า เด็กจะสามารถแก้ปัญหาได้ และเกิดการเรียนรู้ขึ้น การให้การช่วยเหลือแนะนำในการแก้ปัญหาและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นการให้การช่วยเหลือแก่เด็กเมื่อเด็กแก้ปัญหาโดยลำพังไม่ได้ เป็นการช่วยอย่างพอเหมาะเพื่อให้ เด็กแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง วิธีการที่ครูเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเพื่อให้การช่วยเหลือเด็กเรียกว่า Scaffolding เป็นการแนะนำช่วยเหลือให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตัวเอง โดยการให้การแนะนำ การช่วยเหลือความจำ การกระตุ้นให้คิด การแบ่งปัญหาที่สลับซับซ้อนให้ง่ายลง การให้ตัวอย่าง หรือสิ่งอื่นๆที่จะช่วยเด็กแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากกระบวนการแก้ปัญหาของเด็กโดยความช่วยเหลือของครู จนในที่สุดเด็กสามารถแก้ ปัญหาได้ด้วยตัวเอง เป็นการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กจากการที่เขาได้พบกับ ความสำเร็จ มีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถแก้ปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับ คูเปอร์สมิท (Coopersmith, 1967) ที่กล่าวว่า การที่ครูเปิดโอกาส ให้เด็กสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่าง อิสระโดยไม่ขัดต่อกฎระเบียบที่วางไว้ การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในการแก้ไขปัญหาคือ เป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นการพัฒนาการเห็น คุณค่าในตนเอง

3.บรรยากาศที่ยอมรับความคิด และเชื่อมั่นในความสามารถและศักยภาพของเด็กกับ การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการมุ่งให้การ ให้ความสนใจกับความต้องการ ความสนใจของเด็ก เด็กจะเป็นผู้มีบทบาทในการเลือกเรื่องที่จะ เรียน เลือกวิธีการที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้ที่ยอมรับความคิดของเด็ก และแสดง ให้เด็กเห็นว่าครูให้ความสนใจและเชื่อมั่นในความคิดของเขา ให้โอกาสเขาที่จะเรียนรู้ตามความ คิดและวิธีการของเขา ตัวอย่าง เช่น การทดลองสอนโครงการพญานาค ประเด็นปัญหาที่ยกขึ้น มาหลังจากกำหนดหัวข้อโครงการแล้วคือ จะเห็นพญานาคได้อย่างไร เด็กเสนอสมมุติฐานตาม ความคิดเห็นของตน จากพื้นฐานความรู้ ความคิด ความเชื่อของตน ครูยอมรับเด็กทุกคนไม่ว่า เด็กจะเสนอความคิดอย่างไร มีเด็กเสนอสมมุติฐานการเห็นพญานาคว่า จะเห็นพญานาคได้เมื่อ นิ่งสมาธิ ครูยอมรับความคิดของเด็กคนนั้นแม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม และเชิญชวนเด็กคนอื่น ทดสอบสมมุติฐานนี้ เด็กๆทุกคนร่วมทดสอบสมมุติฐานนี้ แม้จะมีเด็กส่วนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยก็เข้า ร่วมการทดสอบสมมุติฐาน บรรยากาศแห่งการยอมรับ และเชื่อมั่นศรัทธาในความคิดของเด็ก จากการทดลองสอนพบว่ากระตุ้นให้เด็กกล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าลงมือทำ ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดของ โรเจอร์ (Rogers, 1994) ที่กล่าวว่า เด็กจะสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองขึ้นมาได้เองจนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เมื่อเด็กรู้จักตนเอง ยอมรับและเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งจะพัฒนามาจากการที่เด็กคนนั้นได้รับการปฏิบัติจากผู้ที่มีความสำคัญต่อเขาอย่างให้เกียรติและเคารพความรู้สึก ความคิดเห็นของเขาภายใต้บรรยากาศที่เป็นอิสระ ครูต้องมีความเชื่อ มีความศรัทธาในความเป็นคนของเด็ก ให้ความไว้วางใจเด็ก เชื่อมั่นในความสามารถและศักยภาพของเด็ก ซึ่งจะทำให้เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กเอง ครูควรจะเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกวิธีการที่จะเรียนเอง ให้เกียรติ เคารพความรู้สึกและความคิดเห็นของเด็ก สิ่งที่สำคัญที่สุดของคนที่จะเป็นครู คือ เจตคติของการเป็นครู ก็จะต้องเป็นผู้ที่สามารถที่จะเข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ของเด็กที่เกิดขึ้นจากจิตใจภายในของเด็ก ตลอดจนตระหนักกระบวนการของการเรียนรู้ของเด็ก

4. การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กในกลุ่มควบคุม

จากผลการวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กกลุ่มควบคุมที่เรียนตามแผนการสอนที่จัดขึ้น ตามแนวและแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปรากฏว่าการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กกลุ่มนี้สูงขึ้น ภายหลังการทดลองสอน ซึ่งผลดังกล่าว ดังแสดงในผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนในบทที่ 4 แสดงว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวและแผนดังกล่าว สามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาลได้เช่นกัน แม้ระดับการพัฒนาจะน้อยกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการก็ตาม ผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวและแผนการจัดประสบการณ์ดังกล่าว พบว่า กระบวนการจัดประสบการณ์นั้นมีกิจกรรมที่ สอดคล้องกับ หลักการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังแสดงในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองกับกระบวนการจัดประสบการณ์ของเด็กกลุ่มควบคุม

หลักการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง	กระบวนการจัดประสบการณ์
1. ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น 2. ได้ประสบผลสำเร็จและชื่นชมในความสามารถและความสำเร็จของตน 3. ได้เรียนรู้และยอมรับลักษณะที่ดีของตน และยอมรับข้อจำกัดของตน	กิจกรรมในวงกลม 1. ครูอ่านเรื่องจากหนังสือให้เด็กฟัง 2. ครูอธิบายเล่าเรื่องโดยใช้คำพูดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก 3. ทำกิจกรรมพิเศษในบางครั้งเช่น ศึกษา

ตารางที่ 21(ต่อ) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองกับ กระบวนการจัดประสบการณ์ของเด็กกลุ่มควบคุม

หลักการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง	กระบวนการจัดประสบการณ์
4. ใช้ความพยายาม มุ่งมั่นในการทำงานเพียงลำพังและทำงานร่วมกับผู้อื่น 5. ได้รับข้อมูลย้อนกลับในทางบวก 6. ได้ฝึกการยอมรับและเคารพผู้อื่น 7. ได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจ 8. ได้ช่วยเหลือผู้อื่น 9. ได้ตัดสินใจประเมินผลตนเอง	นอกสถานที่ ทำอาหาร ทำสวนทดลอง <u>กิจกรรมสร้างสรรค์(ศิลปะ)</u> 1. ครูเตรียมวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้ เด็กทำงานเป็นกลุ่ม หรือตามลำพัง 2. เด็กทำกิจกรรมอย่างเสรี ครูให้กำลังใจและคำชมเชย 3. นำผลงานแสดงบนแผ่นป้ายนิทรรศการ 4. ครูให้เด็กช่วยกันเก็บวัสดุอุปกรณ์ <u>กิจกรรมเล่นตามมุม</u> 1. ครูจัดเตรียมมุมต่างๆ ไว้ให้พร้อม 2. ปล่อยให้เด็กเข้าเล่นตามความสนใจ 3. ขณะที่เด็กเล่นครูทำหน้าที่เป็นเพียงผู้แนะนำเท่านั้น และช่วยเหลือเมื่อจำเป็น 4. ก่อนหมดเวลา ครูให้สัญญาณเตือน 5. ครูและเด็กช่วยกันเก็บของเข้าที่

จากตารางที่ 21 จะเห็นว่ากิจกรรมตามโครงสร้างกระบวนการจัดประสบการณ์ของกลุ่มควบคุม มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับ หลักการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง เช่น การให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างเสรีและการให้เล่นตามมุมตามความสนใจทั้งตามลำพังและเป็นกลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกับสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการและสนใจของตน และเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความพยายามมุ่งมั่นในการทำงานตามลำพังและทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะเป็นการฝึกการยอมรับและเคารพผู้อื่น การที่ครูจัดแสดงผลงานของเด็กบนป้ายนิทรรศการเป็นการให้เด็กได้เห็นถึงความสำเร็จและชื่นชมในความสำเร็จ ความสามารถของตน และทำให้เด็กได้รับรู้ถึงการยอมรับตัวเขาจากครู และมีโอกาสที่ได้ประเมินผลงานทำงานของตนเอง การให้เด็กช่วยกันเก็บวัสดุอุปกรณ์และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือผู้อื่น

จากกิจกรรมต่างๆที่จัดให้กับเด็กตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล ที่มีลักษณะสอดคล้องกับหลักการการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้ผู้วิจัยมีสมมุติฐานว่ามีอิทธิพลทำให้เด็กในกลุ่มควบคุมมีการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง

5. การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการ

ถึงแม้เด็กกลุ่มควบคุมจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น หลังจากการทดลองสอน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังที่ผู้วิจัยได้อภิปรายไว้ใน การอภิปรายผลข้อ 1 นั้น แต่เมื่อเปรียบเทียบผลการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองกับเด็กทดลองแล้ว พบว่า เด็กกลุ่มทดลองมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า ดังแสดงไว้ในบทที่ 4 เพราะมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงความแตกต่างของกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการกับกระบวนการจัดประสบการณ์ตามปกติ

กระบวนการจัดประสบการณ์ตามปกติ	กระบวนการสอนแบบโครงการ
1.เนื้อหาที่เรียนถูกกำหนดไว้ตามหน่วยการเรียนรู้ 2.หน่วยการเรียน 1 หน่วยใช้เวลาสอน 1 สัปดาห์ 3.การทำงานเสร็จลุล่วงเป็นครั้งๆ เป็นชิ้นงานไป ภายในระยะเวลาอันสั้น 4. ความรู้ได้จากการที่ครูกำหนดกิจกรรมให้ทำ เช่น ทักษะศึกษา ครูอ่านหนังสือให้ฟัง ครูให้ทำกับข้าว 5. เป็นการเล่นอย่างเสรี(Spontaneous Play) 6. เน้นพัฒนาการครบทุกด้าน 7. ครูช่วยเหลือแนะนำให้ประสบผลสำเร็จ 8. ครูเป็นผู้มีความรู้คอยแนะนำให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น	1.มาจากความต้องการความสนใจของเด็ก 2.โครงการ1โครงการใช้เวลายาวนานตามความสนใจของเด็ก 3.ใช้ระยะเวลายาวนานต่อเนื่องในกระบวนการค้นหาคำตอบของปัญหา 4.ความรู้ได้จากกระบวนการคิด การแก้ปัญหาของเด็กเอง 5.เป็นการทำงานเพื่อค้นหาคำตอบอย่างเป็นกระบวนการและมีจุดมุ่งหมายชัดเจน 6.เน้นการคิดและกระบวนการแก้ปัญหา 7.ได้ประสบกับทั้งความล้มเหลวและความสำเร็จ 8. ครูเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กคิด และใช้กระบวนการแก้ปัญหา

จากตารางที่ 22 จะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนการสอนแบบโครงการ เน้นให้ความสำคัญและตอบสนองความสนใจความต้องการของเด็กมาก ให้เด็กเป็นผู้กำหนดเรื่องที่จะเรียนเอง โดยครูคอยสังเกตความต้องการและความสนใจของเด็กแล้วนำมาด้วยกันกำหนดหัวข้อโครงการที่จะทำ ในขณะที่การสอนแบบปกติจะมีการกำหนดเนื้อหาไว้ล่วงหน้าตามหน่วยการเรียนรู้ ในด้านเวลาที่ใช้สอน การสอนแบบปกติกำหนดวางแผนไว้ล่วงหน้าว่า 1 หน่วยการเรียนรู้ จะใช้เวลาสอน 1 สัปดาห์ทำให้เด็กไม่สามารถที่จะศึกษาอย่างลุ่มลึกในเรื่องที่เด็กสนใจได้ ขณะที่การสอนแบบโครงการให้เวลาเด็กอย่างเพียงพอตามความสนใจ โดยกระตุ้นให้เด็กคิดกำหนดปัญหาที่จะศึกษาในขั้นเริ่มต้นโครงการ แล้วตั้งสมมุติฐาน ดำเนินการทดสอบสมมุติฐาน ตรวจสอบผลการทดสอบสมมุติฐาน แล้วนำผลนั้นไปทำกิจกรรมที่เด็กสนใจ หรือกำหนดปัญหาและตั้งสมมุติฐานขึ้นใหม่ตามความสนใจ ในขั้นพัฒนาโครงการ และเมื่อครูสังเกตว่าเด็กหมดความสนใจในหัวข้อโครงการ ครูก็จะแนะนำให้เด็กได้รวบรวมสรุปผลงานทำงานของตน ในขั้นสุดท้ายคือรวบรวมสรุป ทำให้เวลาที่ใช้ในแต่ละโครงการยาวนานอย่างเพียงพอต่อความสนใจของเด็ก ในด้านการทำงานการสอนแบบปกติ ครูเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานในกิจกรรมสร้างสรรค์และกิจกรรมศิลปะให้ แล้วเด็กเลือกทำตามความสนใจ งานที่ทำเป็นงานที่ทำเสร็จสิ้นในครั้งเดียว เช่น การวาด การประดิษฐ์ของเล่น หรือเป็นการเล่นตามมุ่มอย่างเสรี (Spontaneous Play) แต่ในการทำงานของการสอนแบบโครงการเป็นการทำงานเพื่อค้นหาคำตอบอย่างเป็นกระบวนการ และมีเป้าหมายที่แน่นอน เช่น การสร้างพญานาคขึ้นด้วยกระเบื้องนม เด็กต้องมีการวางแผนว่าจะทำอะไร จะใช้อะไรทำหัว จะใช้อะไรทำเกล็ด ลำตัวจะห่อหุ้มด้วยอะไรและใช้สีอะไรระบาย แล้วเด็กจึงลงมือทำตามที่วางแผนไว้ซึ่งใช้เวลานานในการทำ หรือการทำกระดาษตามขั้นตอนตามสมมุติฐานที่วางไว้ เด็กจะต้องตัดกระดาษเป็นชิ้นเล็กๆ เช่น น้ำค้างคืนไว้ เอามาปั่น ผสมกับน้ำ ใช้ตะแกรงตัก นำไปตากแดด จนแห้งแล้วจึงแกะออกมา ซึ่งเด็กจะได้ความรู้มาด้วยตนเอง จากกระบวนการคิดและแก้ปัญหาด้วยการลงมือปฏิบัติ จากการทำครูเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กคิดและใช้กระบวนการแก้ปัญหา แล้วครูจัดเตรียมสิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ และกิจกรรมตามความคิดของเด็ก ในขณะที่การสอนแบบปกติ ความรู้ที่ได้จะมาจากการที่ครูกำหนดกิจกรรมให้ทำ เช่น ครูอ่านหนังสือให้ฟัง ให้ทำกับข้าว ให้ไปทัศนศึกษา

6. การเลือกหัวข้อโครงการ โอกาสที่เด็กจะได้ศึกษาสิ่งที่อยู่รอบตัวอย่างลุ่มลึก

รูปแบบการสอนแบบโครงการเป็นรูปแบบการสอนที่มีลักษณะเป็นกระบวนการที่มีสาระสำคัญ ของรูปแบบคือ กระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถนำไปใช้กับเนื้อหาในหลายๆ ลักษณะ เช่นเนื้อหาที่เป็นวิทยาศาสตร์ ดังตัวอย่างโครงการทำกระดาษ หรือเนื้อหาที่มีลักษณะทางสังคม เช่น ตัวอย่างโครงการพญานาค พบว่าเด็กสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคม เพื่อรับรู้เรื่องราวความเชื่อของคนในสังคม เช่น การไปสนทนากับหลวงลุงที่วัด เรื่องพญานาค การเรียนรู้ชีวิตของคนรับจ้างเขียนตัว ป เป็นรูปพญานาคบนหัวเรือประมง เพราะเชื่อว่าจะทำให้หาปลาได้มาก จากเอกสารที่

ผู้ปกครองส่งมาให้ การเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว ว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีที่มาจากความเชื่อของคนในสังคม จากการเห็นพญานาคบนราวบันไดศาลาวัด พญานาคบนจั่วหลังคาโบสถ์ ไม่ใช่ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมาเองหรือเป็นอยู่อย่างนั้นเอง

ดังนั้น เนื้อหาที่ถูกเลือกเป็นหัวข้อของโครงการภายใต้ความสนใจของเด็ก จึงเป็นตัวกำหนดทิศทางในการแสวงหาความรู้ที่สัมพันธ์กับหัวข้อโครงการเป็นหัวข้อเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของคนในชาติ ก็จะเป็นโอกาสอันดีที่เด็กจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับค่านิยมของสังคมของตนอย่างมีความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ แคทซ์และชาร์ด(Katz and Chard,1994) ที่กล่าวว่า การสอนแบบโครงการ เน้นที่บทบาทของครูที่จะกระตุ้นให้เด็กศึกษาโลกที่อยู่รอบๆตัวเขา หัวข้อโครงการมักจะมีมาจากเด็กๆ ซึ่งจะเป็นหัวข้อโครงการที่เด็กเหล่านั้นคุ้นเคยอยู่ในชีวิตประจำวัน เพราะเด็กเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่เขาได้อยู่ หัวข้อโครงการจึงจะสะท้อนชีวิตในสังคมที่เด็กอยู่ร่วมกัน

7. กระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ความร่วมมือ ระหว่างผู้วิจัย อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

การสอนแบบโครงการโดยเฉพาะในระดับชั้นอนุบาลยังเป็นเรื่องใหม่ ผู้วิจัยศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีที่เป็นตำราจากต่างประเทศ ซึ่งไม่ได้ให้ความกระจ่างในทางปฏิบัติมากนัก รวมทั้งเอกสารตำรา เหล่านี้ มีจำนวนจำกัดมาก และแม้ในต่างประเทศเองก็ยังไม่แพร่หลาย การศึกษาวิธีการสอนแบบนี้ยังอยู่ในขั้นตอนการศึกษาและเผยแพร่เท่านั้น ผู้วิจัยจึงสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการ และวิธีการสอนแบบโครงการ จากการลงมือสอนจริง แล้วนำผลเหล่านั้นมาตั้งข้อสังเกตหาสาเหตุของปัญหาที่ทำให้ผลการทดลองไม่เป็นตามหลักการของการสอน แล้วนำข้อสังเกต และผลการทดลองสอน ไปอภิปรายร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหา แล้วแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการสอน เพื่อนำไปทดลองสอนใหม่ เพื่อค้นหาหลักการ และวิธีการสอนที่ใช้ได้จริงในสภาพสังคมไทย ผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการครั้งนี้ แยกออกเป็น ผู้เชี่ยวชาญในการสอนแบบโครงการ 2 แบบ คือแบบที่ใช้กันอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา กับผู้ทรงคุณวุฒิในการสอนแบบโครงการ ที่ใช้อยู่ที่เมือง เรจจิโอ เอมิเลีย ประเทศอิตาลี ซึ่งการสอนแบบโครงการทั้งสองแบบ มีหลักการใหญ่ๆ ที่คล้ายคลึงกัน แต่จุดเน้นที่แตกต่างกัน คือ โครงการในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา เน้นกระบวนการแสวงหาความรู้ที่เป็นทั้งความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทางสังคมโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา แล้วนำความรู้นั้นมาใช้ในกิจกรรมการสร้างและการเล่นสมมุติ ในขณะที่โครงการตามแบบที่ใช้อยู่ที่เมือง เรจจิโอ เอมิเลีย ประเทศอิตาลี จะเน้นกระบวนการแก้ปัญหาที่เป็นการตรวจสอบสมมุติฐานครั้งแล้วครั้งเล่า หัวข้อโครงการส่วนใหญ่จะออกไปทางวิทยาศาสตร์ และเน้นให้เด็กแสดงความคิดของตนออกมาในหลายๆรูปแบบโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนครั้งนี้ ไม่เพียงให้คำแนะนำปรึกษาเท่านั้น ยังเป็นผู้ร่วมศึกษา และคิดแก้ปัญหาพร้อมกับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้วิจัย ตลอด

กระบวนการพัฒนารูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิสายการสอนแบบโครงการทางแคนาดา และอเมริกา ได้กรุณาให้ทั้งความรู้ และเอกสารใหม่ๆ ที่ได้จากการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการสอนแบบโครงการที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

ผู้ทรงคุณวุฒิสายการสอนตามแบบของเรจจิโอ เอมีเลีย ได้ให้คำแนะนำเทคนิควิธีการในการสอนแบบโครงการ ทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาเรียนรู้การนำการสอนแบบโครงการให้กับเด็กไทย ในสภาพของสังคมไทย จนสามารถพัฒนารูปแบบการสอนได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้คำแนะนำปรึกษาตลอดกระบวนการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นวิธีการที่เกิดขึ้นอีกวิธีการหนึ่งของการวิจัย ที่ผู้ทรงคุณวุฒิไม่เป็นเพียงผู้ตรวจเครื่องมือการวิจัยแล้วให้คำแนะนำเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ก.ด้านการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

1. รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการที่พัฒนาขึ้น จะสามารถนำไปใช้ในระบบการเรียนการสอนปกติในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนที่มีลักษณะให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Child Center) ซึ่งโดยรูปธรรมที่พิจารณาเห็นอย่างชัดเจนก็คือการจัดกิจกรรมแบบเตรียมความพร้อม เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เพราะสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการนั้น ครูจะต้องมีความเชื่อและทัศนคติต่อวิธีการเรียนรู้ของเด็ก ว่าเด็กจะสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเอง ด้วยวิธีการของเขา ครูจะต้องไม่เป็นผู้ถ่ายทอดหรือบอกความรู้แก่เด็ก การสอนแบบโครงการมีขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน ครูจะสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ได้ไม่ยากนัก แต่สิ่งสำคัญในการสอนแบบนี้ไม่ใช่เพียงจัดกิจกรรมตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนเท่านั้น การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเป็นสิ่งที่สำคัญมาก บทบาทที่ครูเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กคิด เป็นผู้ที่ยอมรับและคอยตามความสนใจของเด็ก เป็นผู้จัดหาสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ที่เป็นแหล่งความรู้ บุคคล หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่ตอบสนองความสนใจของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ การที่ครูไม่ได้เขียนแผนการสอนไว้ล่วงหน้าเพราะต้องคอยสังเกต ความต้องการความสนใจของเด็ก ยิ่งจะต้องทำให้ครูทำงานอย่างรวดเร็วและคล่องตัว เพื่อสนองตอบความสนใจเด็กให้ทันเวลาที่ ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีระบบการสนับสนุนครูอย่างดี เพื่อให้ครูสามารถทำงานได้อย่างคล่องตัวและรวดเร็วพอที่จะสนองตอบความต้องการของเด็ก สิ่งที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งที่จะทำให้เด็กได้มีการศึกษาอย่างลุ่มลึก คือ การคงความสนใจของเด็ก ครูจึงต้องจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้เด็กกระเสือกถึงสิ่งที่กำลังเรียนอยู่ และเป็นข้อมูลสนับสนุนสำหรับเด็กในการศึกษาต่อไป

ดังนั้น การนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการไปใช้ องค์ประกอบทุกองค์ประกอบของรูปแบบมีความสำคัญที่ครูผู้ใช้รูปแบบการเรียนการสอนนี้จะต้องพิจารณา และทำความเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทและวิธีการของครูจะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้อย่างลุ่มลึก และสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้

2. การทำความเข้าใจกับการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ ผู้วิจัยศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการก่อนที่จะสามารถพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนี้ขึ้นมา จากข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่างๆ ที่มีลักษณะของการนำเสนอขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการนำเสนอผลการทำโครงการต่างๆที่ครูและผู้ที่ทำการศึกษาเรื่องวิธีการสอนแบบนี้ได้ทำและประสบผลสำเร็จ แล้วนำออกมาเผยแพร่และแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทำให้การทำความเข้าใจวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเกิดจากการได้เห็นตัวอย่างของการทำโครงการหลายๆโครงการ จากเหตุการณ์ลักษณะนี้ทำให้ผู้วิจัยซึ่งศึกษาวิธีการสอนแบบนี้ในช่วงต้นๆของการพัฒนารูปแบบไปยึดติดกับขั้นตอนของการจัดกิจกรรม แล้วจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูเป็นผู้นำเด็กให้ผ่านขั้นตอนต่างๆของโครงการ ทำให้ผู้เรียนขาดการศึกษาอย่างลุ่มลึกและขาดโอกาสในการคิดแก้ปัญหาตามวิธีการของเด็กเอง ดังนั้นในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในห้องเรียน ครูจะต้องไม่ยึดติดอยู่กับขั้นตอนการเรียนการสอนและนำเด็กผ่านขั้นตอนการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ครูจะเป็นผู้ที่ตามเด็กไปตามกระบวนการการทำงานของเด็ก ซึ่งจะเกิดขึ้นตามกระบวนการของการสอนแบบโครงการ

ข. ด้านการค้นคว้าวิจัย

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการที่มีต่อการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล ดังนั้นจึงเป็นการศึกษาภาพรวมของการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาลที่เรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้ โดยไม่ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบอื่นที่สำคัญที่มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบด้าน เพศ และ อายุของเด็ก ดังที่คูเปอร์สมิทและกิลเบิร์ต (Coopersmith and Gilbert, 1983) ได้ทำการศึกษาพบว่าเด็กผู้หญิงจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองมากกว่าเด็กผู้ชาย เด็กก่อนวัยเรียน (อายุ 4 ขวบ) จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองมากกว่าเด็กอนุบาล (อายุ 5-6 ขวบ) และเด็กประถมศึกษา ส่วนเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (Gifted Student) จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กปกติ (Regula-Classroom Student) แต่ วูล์ฟอล์ก (Woolfolk, 1995) มีความเห็นว่า เด็กผู้ชายจะได้รับการกระตุ้นในด้านการเป็นอิสระ การคิดสร้างสรรค์ มากกว่า ผู้ปกครองจะให้ความสำคัญแก่เด็กผู้ชายมากกว่าเด็กผู้หญิง ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทยที่ผู้ใหญ่ จะมีการปฏิบัติต่อลูกแต่ละเพศไม่เหมือนกัน เช่น จะเข้มงวดกับลูกสาวมากกว่าลูกชาย (ทิศนา แชนมณีและคณะ, 2535) จึงควรที่จะมีการศึกษาถึงองค์ประกอบต่างๆที่มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล นอก

จากนี้ ในการศึกษาคั้งนี้ศึกษาถึงผลของการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาลโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เท่านั้น ควรจะได้มีการศึกษาถึงความคงทน (Retention) ของการเห็นคุณค่าในตนเองที่เป็นผลมาจากการเสริมสร้างโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้

2. ตามที่ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในบทที่ 3 ว่า

ผู้วิจัยเริ่มต้นศึกษาการเรียนการสอนแบบโครงการจากเอกสารที่มีอยู่อย่างค่อนข้างจำกัด ประเด็นหลักที่มุ่งศึกษาค้นคว้าคือพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนขึ้นมาเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล การศึกษาจึงมุ่งที่จะพัฒนาขั้นตอนและกระบวนการการเรียนการสอนแบบโครงการโดยยึดหลักการการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นหลัก แต่จากการทดลองสอนนำร่อง 2 ครั้ง และการทำงานร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจึงพบว่า สาระสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการที่แทรกอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน คือ กระบวนการคิดและการแก้ปัญหาของเด็ก ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการที่มีต่อกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาของเด็ก และในขณะเดียวกัน จะเห็นได้ว่า ในการสอนแบบโครงการเน้นที่กระบวนการแก้ปัญหาของเด็ก เด็กๆผ่านขั้นตอนในการแก้ปัญหาตามระยะต่างของโครงการ ซึ่งกระบวนการเหล่านั้นส่งผลต่อการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง จึงควรมีการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา และการเห็นคุณค่าในตนเอง

3. การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาลมีความสำคัญต่อตัวเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคตตลอดชีวิตของเด็กดังที่ได้กล่าวถึงไว้ในบทที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบโครงการเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองครั้งนี้ นับเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำไปใช้เสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาลในสภาพแวดล้อมของสังคมไทยได้ แต่รูปแบบการเรียนการสอนนี้มีเงื่อนไขบางประการดังที่เสนอไว้ในรูปแบบการเรียนการสอนในบทที่ 4 จึงอาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้นำไปใช้ในสภาพแวดล้อมของสังคมทันทีไม่ได้ จึงควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่มีลักษณะเป็นนวัตกรรมที่ทำสำเร็จรูปเป็นชุด มีอุปกรณ์การใช้ครบบริบูรณ์ จะเป็นที่ยอมรับในสังคมได้ดีกว่า และเร็วกว่า นวัตกรรมที่แยกเป็นส่วนๆ ที่ครูผู้สอนต้องเก็บรวบรวม แสวงหาเอาเอง เพื่อทำเป็นชุด ดังจะเห็นได้ว่านวัตกรรมใดก็ตาม ที่เป็นพวกเครื่องมือชุด(Kit) มีทั้ง แบบเรียน คู่มือครู คู่มือการจัดกิจกรรม อุปกรณ์ พร้อมทั้งกล่องรวบรวมสิ่งเหล่านี้ไว้ทั้งหมดจะเป็นที่สนใจ และเป็นที่ต้องการของครูผู้สอนใช้มากกว่านวัตกรรมที่แยกออกเป็นส่วนๆ โดยเฉพาะถ้าครูผู้ใช้นั้นๆ เป็นผู้ที่มีการศึกษาไม่สูงเท่าใดนัก